

Засцярогай ад вядзьмарства былі малітвы, замовы, рэчы, асвечаныя ў царкве, крапіва, раскладзеныя ў хляве вострыя прадметы і інш. Ад вышэйназваных адрозніваліся знахары, шаптухі, варажбіткі, якія не злоснічалі, а лячылі людзей.

Людзі сцвярджаюць, што раней ведзьмаў было больш, а тыя, што сустракаюцца цяпер, не ўсе «настаяшчыя». Можна меркаваць, гэта было так па той прычыне, што свет быў тады не такім зразумелым і вядомым, і народ у сваіх уяўленнях імкнуўся запоўніць гэтую невядомасць рознымі здарэннямі і незвычайнымі выпадкамі, напрыклад: кола, якое размаўляе, струмені малака, што цякуць са сцен і інш. Нягледзячы на пэўны недавер, з якім сённяшняе грамадства ўспрымае гісторыі аб персанажах ніжэйшай міфалогіі, мы не можам адмаўляць той факт, што гэта важная частка народнай культуры беларусаў, дакрануўшыся да якой, можна глыбей спасцігнуць іх светапогляд.

Літаратура

1 Народная міфалогія Гомельшчыны / уклад. І. Ф. Штэйнер, В. С. Новак. – Мінск: ЛМФ «Нёман», 2003. – 320 с.

2 Беларуская міфалогія. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / уклад. В. С. Новак. – Мінск: РІВШ, 2013. – 394 с.

3 Замовы / уклад., сістэм. тэкстаў, уступ. арт. і камент. Г. А. Барташэвіч; гал. рэд. А. С. Фядосік. – Мінск: Беларуская навука, 2000. – 597 с.

УДК 37.091.3:811'243:004-057.874

Ю. А. Дворак

КОМПЬЮТЕРНОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Статья посвящена анализу компьютерного сопровождения обучения иностранному языку учащихся I ступени образования, который основывается на принципах, методах и приемах, обеспечивающих его реализацию в практике обучения иностранному языку младших школьников.

На этапе начального общего образования необходимость в привлечении информационных и коммуникационных технологий для повышения эффективности обучения иностранному языку обусловлена как социально-экономическими, так и предметно-содержательными факторами. Современный вектор общественно-экономического и политического развития государства и социума требует обеспечить готовность подрастающего поколения к жизни в информационном обществе, сформировать способность личности отвечать нуждам такого общества, реагировать на вызовы инновационной экономики. В связи с этим уже в начальной школе ставится вопрос о формировании у обучающихся элементарной иноязычной коммуникативной компетенции, которая призвана обеспечить социализацию младшего школьника, его аккультурацию, адаптацию в сложном и многоязычном информационном пространстве.

Следует отметить, что проблема обеспечения компьютерной поддержки процесса иноязычной подготовки младших школьников относится к числу наименее изученных, в связи с чем данное исследование является своевременным и актуальным.

Целью исследования является теоретическое обоснование системы использования компьютерных средств, необходимых для сопровождения процесса обучения

младших школьников английскому языку.

Объект исследования – процесс обучения иностранному языку учащихся I ступени образования в условиях информационно-образовательной среды начального общего образования.

Известно, что использование персонального компьютера в процессе обучения иностранному языку предоставляет большие возможности для повышения эффективности обучения иноязычному общению. Об этом свидетельствуют многочисленные работы отечественных и зарубежных исследователей в области педагогики (В. П. Беспалько, Б. С. Гершунский, А. В. Жожиков, И. В. Роберт, Е. В. Захаров), методики обучения ИЯ (Н. Ю. Александрова, И. В. Алехина, М. В. Баканова, Т. В. Багаева, Е. И. Соколова, П. В. Сысоев, В. В. Трофимова, Л. П. Халяпина).

Анализ работ вышеизложенных авторов показал, что компьютерные технологии способны ускорить формирование речевых навыков и развитие речевых умений, погрузить обучающихся в контекст иноязычной культуры, способствовать оптимизации самостоятельной работы учащихся **I ступени образования** при обучении иностранному языку.

Реализации тенденций информатизации и компьютеризации способствует специальным образом организованная информационно-образовательная среда, которая призвана обеспечить подготовку выпускников **I ступени образования** к продуктивной жизнедеятельности в условиях многообразия открытого информационного пространства. Существовая в парадигме смежных терминов («информационное общество», «информационная культура», «(единое) информационное пространство», «информационно-образовательное пространство»), понятие «информационно-образовательная среда» характеризуется рядом особенностей. Представляя собой целостную, открытую, достоверную, доступную, полифункциональную систему, информационно-образовательная среда:

- отражает совокупность информационного, технического и учебно-методического обеспечения, соответствующего требованиям времени;
- включает человека как субъекта образования;
- способствует информационному насыщению образовательного процесса.

Главным условием функционирования информационно-образовательной среды являются информационные и коммуникационные технологии, которые позволяют обеспечить планирование образовательного процесса, размещение и сохранение материалов обучения, в том числе работ учащихся и педагогов, используемых ими информационных ресурсов, фиксацию хода и результатов освоения образовательной программы начального общего образования, взаимодействие между участниками образовательного процесса, в том числе дистанционное посредством сети Интернет, контролируемый доступ к информационным образовательным ресурсам в сети Интернет, взаимодействие образовательного учреждения с органами, осуществляющими управление в сфере образования, и с другими образовательными учреждениями, организациями [1].

Под компьютерным сопровождением процесса обучения иностранному языку понимается процесс использования самим обучающимся компьютерных средств, сопутствующий его самостоятельной деятельности по овладению иностранным языком. В результате создается информационно-образовательная иноязычная среда, обеспечивающая интегративное формирование элементарной коммуникативной компетенции и ИКТ-грамотности.

Экстраполяция данного понятия в контекст процесса обучения иностранному языку позволяет выявить многоаспектность функционального назначения компьютерного сопровождения, значимого для определения его места в методической системе обучения иноязычному общению. В качестве основной функции компьютерное сопровождение должно рассматриваться как комплексное средство формирования элементарной коммуникативной компетенции учащихся. Из основной функции вытека-

ет ряд производных от нее: компьютерное сопровождение является средством а) самостоятельной работы обучающихся на уроке и в домашних условиях, б) повышения мотивации, в) повышения эффективности учебного процесса, г) создания информационно-образовательной иноязычной среды, в которой из сопутствующего, вспомогательного (отсюда факультативного) элемента обучения компьютерное сопровождение становится непременным атрибутом. Введение компьютерного сопровождения в процесс обучения делает последний целостным, открытым, доступным, более современным, коммуникативно-ориентированным и природосообразным.

Выполняя свое функциональное предназначение, компьютерное сопровождение характеризуется совокупностью компьютерных средств обучения иностранному языку. В науке известно немало классификаций таких средств (А. П. Беляева, В. П. Беспалько, М. А. Бовтенко, Е. А. Власов, Я. А. Ваграменко, М. Г. Евдокимова, А. П. Ершов, В. М. Зеленин, В. А. Извозчиков, Е. В. Кувакина, А. А. Кузнецов, Ю. К. Кузнецов, И. А. Маковецкая, И. Роберт, Е. В. Солопова, П. В. Сысоев, Е. В. Трофимова, Л. С. Цветкова, Е. С. Полат). Применительно к созданию информационно – образовательной иноязычной среды в начальной школе отбор компьютерных средств должен подчиняться ряду критериев, которые, в свою очередь, обусловлены значимыми факторами.

Фактор соответствия общепедагогическим и частно-методическим принципам обуславливает необходимость применения при отборе компьютерных средств таких критериев, как посильность, природосообразность, предметосообразность, соответствие интересам обучающихся, избыточность, субъектная направленность, привлекательность, соответствие образовательным условиям.

Фактор соответствия основным особенностям информационнообразовательной иноязычной среды и требованиям, предъявляемым к ней, требует применения критериев современности, открытости и достоверности компьютерных средств обучения иностранному языку.

Фактор соответствия характеру интегративной связи между элементарной коммуникативной компетенцией и ИКТ-грамотностью предусматривает необходимость соответствия компьютерных средств критерию «двойной целесообразности».

Успех реализации компьютерного сопровождения обусловлен наличием у учащихся положительного отношения к деятельности по использованию компьютерных программ в ходе овладения иностранным языком. Данная деятельность должна стать повышенной зоной комфорта и привлекательности для «детей цифрового поколения», членов «сетевоего» столетия, характеризующихся «информационной акселерацией».

Литература

1. Селиванов, С. И. Создание информационно-образовательной среды как фактор модернизации школьного иноязычного образования / С. И. Селиванов // Иностранные языки в школе. – 2012. Вып. 11 – С. 59–63.

УДК 811.161.3'371:398.8(476.2)

К. У. Дземідзенка

МОЎНЫЯ СРОДКІ МАСТАЦКА-ВОБРАЗНАЙ КАНКРЭТЫЗАЦЫІ ВЯСЕЛЬНАПЕСЕННАГА ТЭКСТУ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

Артыкул прысвечаны апісанню сродкаў мастацка-вобразнай канкрэтызацыі паэтычнага тэксту вясельных песень Гомельшчыны, занатаваных у фальклорна-этнаграфічных зборніках дадзенага рэгіёну. У якасці асноўных сродкаў

мастацка-вобразнай канкрэтызацыі вясельнапесеннага тэксту выдзелены важнейшыя лексіка-семантычныя спосабы стварэння выяўленчай выразнасці – метафара, эпітэт і параўнанне, апісваюцца іх тыпы і разнавіднасці, адзначаецца стылістычная роля.

Вясельны абрад з'яўляецца адным з самых старажытных беларускіх сямейных абрадаў. Узнік ён у феадальную эпоху на аснове традыцыйнага сялянскага сямейнага побыту. На працягу такога значнага часу многія старажытныя элементы абраду былі страчаны, але галоўныя моманты развіталіся і захаваліся да нашых дзён [1, с. 124].

У параўнанні з вясельнымі комплексамі іншых славянскіх народаў беларускае вяселле зазнала значна меншыя змены, найбольш поўна захавала старажытны абрад і развіла яго разам з асабліва багатым песенным арсеналам. Адною з прычын гэтага з'явілася тое, што на беларусаў менш за ўсё паўплывала культура няроднасных народаў, як гэта назіраецца ў іншых, у прыватнасці, заходніх славян, напрыклад, чэхаў.

Як адзначаюць даследчыкі, для беларускага селяніна грамадскі акт заключэння шлюбу ў прысутнасці роду з'яўляецца больш значным, чым царкоўны. Менавіта з гэтага моманту пачынаецца адлік часу для маладой сям'і, пачатак яе існавання. Толькі ён азначае пераход маладой пары да самастойнага жыцця, гаспадарчай дзейнасці і набыцця маладымі правоў самастойных членаў абшчыны. У гэтым абрадзе, што выразна адбілася і ў суправаджаючай яго паэзіі, пераплятаюцца сямейныя і земляробчыя матывы (урадлівасць зямлі, заможнасць сям'і, нараджэнне здаровага патомства і г. д.) [3, с. 5].

Мова народна-паэтычнай творчасці, якая з'яўляецца вышэйшым узроўнем развіцця вуснага слоўнага мастацтва, вызначаецца яркай мастацкай канкрэтнасцю, выразнасцю вершаванага слова, вобразнасцю адлюстравання аб'ектыўнай рэчаіснасці.

Вясельныя песні – адзін найбольш развітых і да цяперашняга часу актыўна функцыянуючых традыцыйных жанраў беларускага абрадавага фальклору [2, с. 637]. Як слухна адзначаў Н. С. Гілевіч, «нашы народныя песні таму і валодаюць магічнымі чарамі эмацыянальнага ўздзеяння, што яны нясуць у сабе самае дарагое і заветнае з таго, што гэтую душу напаўняла, чым яна жыла і жывілася, чым яна пакутавала і цешылася, да чаго імкнулася і што адмаўляла» [4, с. 8]. Максимальна поўна адзначаныя якасці прадстаўлены ў вясельных песнях, якія суправаджаюць адзін з галоўных этапаў у жыцці чалавека – уступленне ў шлюб.

Асноўнымі сродкамі мастацка-вобразнай канкрэтызацыі паэтычнага слова ў вясельных песнях Гомельшчыны з'яўляюцца лексіка-семантычныя сродкі выяўленчай выразнасці, важнейшае месца ў складзе якіх займаюць метафара, эпітэт і параўнанне.

Асаліваю ролю ў стварэнні мастацкага вобраза адыгрывае метафара – «ужыванне слова ці выразу ў пераносным значэнні праз супастаўленне пэўнай з'явы ці прадмета з іншай з'явай ці прадметам на аснове іх падабенства або кантрасту» [5, с. 106]. Як адзначае Н. С. Гілевіч, механізм метафары заключаецца ў падмене аднаго паняцця другім, але падмене не адвольнай, а такой, якая грунтуецца на агульнай для абодвух паняццяў прыкмеце. Значыць, метафарычны вобраз можа ўзнікнуць толькі тады, калі заўважана рыса (якасць, уласцівасць), якая збліжае адзін прадмет або з'яву з другім прадметам або з'явай. «Калі ў параўнанні абодва прадметы (з'явы, станы) называюцца сваімі імёнамі і эстэтычны эфект дасягаецца шляхам іх адкрытага супастаўлення, то ў метафары адзін з гэтых прадметаў (з'яў, станаў) «прысутнічае» толькі нейкай сваёй адзнакай, нейкай рысай» [4, с. 116].

Разнавіднасцямі метафары з'яўляюцца адухаўленне (празапапея) і ўвасабленне (персаніфікацыя) – перанясенне ўласцівасцей жывых істот на якія-небудзь прадметы, абстрактныя паняцці, з'явы прыроды, рэчы. У аснове адухаўлення ляжаць старажытныя анімичныя ўяўленні чалавека, які надзяляў усе прадметы навакольнага свету

здольнасцю адчуваць і мысліць. Увасабленне (персаніфікацыя) – гэта наданне чалавечых уласцівасцей асобным рэчам, прадметам, з’явам прыроды [5, с. 106].

У вясельных песнях Гомельшчыны сустракаюцца розныя тыпы персаніфікацыі:

а) перанос дзеянняў і паводзін чалавека на жывыя істоты:

птушак: *Ой, ляцелі гускі з раю, Пыталіся ды караваю: – Ці ўжэ ды пасаджалі? Чаму нас не падаждалі? Мы б жа вам да пасаджалі, Крыльцамі да папісалі* [9, с. 19–20];

жывёл: *Ой, па рэчцы, па Дняпры Там плавалі два бабры. Яны плылі, выплывалі, Між сабою размаўлялі* [9, с. 133];

б) расліны: *Зялёная ліпа да ўсю восень шумела, Усё з лісцейкам да гаварыла* [7, с. 103];

в) перанос дзеянняў чалавека на неадушаўлёныя прадметы: *А каравай у печы іграе Да заслонкі адбівае. А шышачкі рагочучь Да ў начовачкі хочучь* [7, с. 45]; *Наша печ крокочэ, Коровая хочэ, А прыпечак коловаеца, Коровая спадзеваетца. А коровай ножкі гібле, Да до печанькі дыбле* [9, с. 161]; *Ой, калі мы каравай пяклі, То й хата дрыжала, То й сені скакалі. Наша печ перапой была, Каравая засмаліла* [8, с. 85];

г) перанос уласцівасцей чалавека на прадметы: *І ў нашай печы шырокія плечы, Можна чатыром легці Караваю сцярагці* [7, с. 28];

д) перанос дзеянняў і стану чалавека на прыродныя з’явы: *Абняла мяне ночка цёмная ля зялёнага саду. Месяцам абгарадзіла, Зарёю падпіразала* [7, с. 72]; *Месячык вароты асвеціць, А ветрык вароты адчыніць* [8, с. 74]; *Месяц [каравай – Д. К.] у печ саджае, Зоранька закладае, Сонейка запякае* [10, с. 78]; *Месячык вароты асвеціць, А ветрык вароты адчыніць* [8, с. 74].

Адным з самых пашыраных сродкаў мастацка-вобразнай канкрэтызацыі ў вясельных песнях Гомельшчыны з’яўляецца эпітэт – вобразнае азначэнне прадмета або з’явы, якое можна аднесці да ўстойлівых моўных формул вуснай народнай творчасці. Як адзначаюць даследчыкі вуснай народна-паэтычнай творчасці, «у традыцыйнай народнай лірыцы, асабліва ў абрадавай як найбольш старажытнай, бадай што кожны прадмет ці з’ява характарызуецца якім-небудзь эпітэтам. У гэтым трэба бачыць праяўленне адной з важных асаблівасцей народнай эстэтыкі – імкненне да канкрэтнасці пачуццёвага ўспрыняцця, да пэўнасці і дакладнасці вызначэнняў» [4, с. 14–15].

Як адзначае вядомы даследчык фальклорнай паэтыкі А. М. Вёсялоўскі, народна-паэтычныя эпітэты падзяляюцца на таўталагічныя, паясняльныя і метафарычныя [6, с. 59]. Адзначаныя тыпы эпітэтаў сустракаюцца і ў вясельных песнях Гомельшчыны.

Таўталагічныя эпітэты называюць якасць або ўласцівасць прадмета, якая не патрабуе дадатковай характарыстыкі, паколькі яе сэнс вынікае з семантыкі азначаемага слова: *Няўдала, нявестка, няўдала, Раннюю зорачку проспала, А вячэрнюю прагуляла* [7, с. 19]; *За горы камяныя, А схавай мяне, татчка* [7, с. 330]; *Да не даў ёй ветрычак яшчэ пастаяці, Лісцямі памахачі, Адбіў ёй лісточак на жоўты пясочак* [7, с. 23]; *Там нас частавалі Да віном зеляненькім, Да мёдам саладзенькім* [8, с. 99].

Паясняльныя эпітэты называюць істотную, найбольш характэрную, адметную якасць прадмета, іх можна аднесці да традыцыйных, устойлівых моўных выразаў: *Ай, гуляй, гуляй, белая ріба, Па сіняму морю* [7, с. 146]; *Ды й пойдзем у дарогу. Ды па дзеваньку красную. Ды ў дарожаньку сукаватую, Ды па дзеваньку багатую* [8, с. 146]; *Чырвона каліначка Блізка к саду стаяла, Да расою прыпала* [7, с. 15]; *Дарую маладому зялёную рошчу Каб малады пацалаваў цёшчу* [7, с. 8].

Метафарычныя эпітэты абазначаюць якасць прадмета, перанесеную з іншага прадмета на аснове знешняга або ўнутранага падабенства: *Памолімся богу, памолімся богу Ды й пойдзем у дарогу. Ды ў дарожаньку шчасную* [8, с. 146]; *Госценькі дарагія, Сярэбраныя, залатыя...* [9, с. 140]; *А ў нашае дружкі залатыя ручкі* [9, с. 221].